

LEESMOTIVATIE

Auteurs: Leontine le Blanc, Jildau Visser & Kristin Bierman

TIB-dossier is een extra
katern bij TIB,
Tijdschrift Intern Begeleiden

Dossiernummer 01 - 2025

R
E
S
O

COLOFON

TIB-dossier is een extra katern bij Tijdschrift Intern Begeleiden en verschijnt vijf keer per jaar.

Hoofdredactie: Petra Nobel en Claudy van Valburg

Eindredactie: Eveline van Amstel, e.vanamstel@instondo.nl

Aan dit nummer werkten mee: Leontine le Blanc, Jildau Visser & Kristin Bierman

Uitgever: Janneke van Loon, j.vanloon@instondo.nl

Vormgeving: Vormvreters, grafische vormgeving, www.vormvreters.nl

Met een bijdrage van: Bianca Hofman

Beeld: Roel Burgler (pagina 5 en 7), René Schotanus (pagina 12), Shutterstock (pagina's 8 en 16)

Druk: Veldhuis Media BV, www.veldhuismedia.nl.

Lidmaatschap TIB inclusief TIB-dossier:

Lidmaatschap € 175 voor 1 exemplaar per nummer en € 262,50 voor twee exemplaren per nummer. Alle prijzen inclusief BTW en verzendkosten. Lidmaatschappen worden automatisch met een periode van een jaar verlengd tenzij deze twee maanden voor de vervaldatum schriftelijk worden opgezegd bij de uitgever.

Advertenties: Voor informatie over mogelijkheden kunt u zich richten tot m.kok@instondo.nl.

Uitgave van: Instondo B.V., Binnen Kalkhaven 231, 3311 JC, Dordrecht
www.tijdschriftib.nl, T 078 645 50 85, info@tijdschriftib.nl
ISSN: 2352-0493

© Instondo B.V. Auteursrechten voorbehouden. Het is niet toegestaan zonder schriftelijke toestemming van de uitgever artikelen, illustraties of schema's geheel of gedeeltelijk over te nemen. Aan de totstandkoming van deze uitgave is de uiterste zorg besteed. Voor informatie die nochtans onvolledig of onjuist is, aanvaarden auteur(s), redactie en uitgever geen aansprakelijkheid. Voor eventuele verbeteringen en suggesties houden zij zich gaarne aanbevolen. Vanwege de aard van de inhoud en het doel van dit vakblad, wordt de abonnee geacht het blad te ontvangen in verband met de uitvoering van een beroep of bedrijf.

VOORWOORD

Leontine: "De leesvaardigheid onder Nederlandse leerlingen daalt, evenals de leesmotivatie en het leesplezier. We lezen en horen het als onderwijsprofessional overal. Maar leerlingen die graag lezen, lezen meer en dat leidt vervolgens tot een betere leesvaardigheid. Een betere leesvaardigheid leidt weer tot een hogere leesmotivatie en meer lezen. Leesmotivatie en leesvaardigheid zijn dus sterk aan elkaar gerelateerd."

Jildau: "Ons hele team, van MT en IB'ers tot aan de leerkrachten, wilde al een tijdje het leesniveau omhoog krijgen. Zo vertelden leerkrachten

tijdens groepsbesprekingen met de IB'ers dat bepaalde leerlingen onvoldoendes haalden voor redactiesommen, onder andere omdat ze niet goed konden lezen. Het niveau van lezen werkt immers in alle vakken door. Ook voor rekenen, aardrijkskunde en geschiedenis heb je lezen nodig. Het urgentiebesef was er dus, maar hoe we de leesresultaten dan moesten verbeteren, dat was de vraag. Sommige leerkrachten gaven aan dat ze niet precies wisten hoe ze het lezen binnen hun lessen en tijd verder konden bevorderen. We besloten dat we een kartrekker voor leesbevordering nodig hadden om het leesniveau naar een hoger plan te tillen. Bij ons

pakt Kristin die rol heel mooi op."

Kristin: "Ik was al opgeleid als taalcoördinator, maar volgde voor deze rol ook de cursus Open Boek, die is ontwikkeld door Jos Walta in samenwerking met Stichting Lezen. Tijdens deze cursus leer je hoe je leesbevordering structureel kunt aanpakken in je school."

Leontine: "In dit TIB-dossier neem ik je mee in de theorie van leesmotivatie en hoe je dit als IB'er of KC'er kunt inzetten om de lees- en leerontwikkeling van leerlingen positief te stimuleren. Bovendien delen Jildau en Kristin inspirerende voorbeelden uit de praktijk van hoe zij op hun school met leesbevordering aan de slag zijn gegaan. We hopen je te inspireren en praktische inzichten te bieden om zelf aan de slag te gaan met leesmotivatie."

Leontine, Jildau en Kristin

Leontine le Blanc is eigenaar van Leesadvies, remedial teacher en specialist in lees- en spellingonderwijs. Ook geeft zij regelmatig ouderbijeenkomsten op scholen en in bibliotheken over hoe ouders thuis op een leuke manier aandacht kunnen besteden aan (voor)lezen en leesmotivatie. Daarnaast is zij werkzaam als Onderwijsexpert bij RID Taal Rekenen waar zij de leergang tot Leesspecialist verzorgt.

Kristin Bierman werkt sinds twee jaar als leerkracht bovenbouw en taal- en leesspecialist op SBO Belle van Zuylen. Als taal- en leesspecialist ondersteunt ze leerkrachten bij leesbevordering, voert ze concrete acties uit om het lezen te bevorderen en werkt ze in samenwerking met collega's aan het opstellen van een leesbeleid.

Jildau Visser begon acht jaar geleden als leerkracht op SBO Belle van Zuylen in Utrecht en werkt sinds drie jaar als IB'er voor de bovenbouw. Als IB'er richt zij zich vooral op de onderwijskwaliteit. Bovendien is ze lid van het MT.

LEESMOTIVATIE

De gemiddelde leesvaardigheidsscore van Nederlandse leerlingen is significant lager dan de leesvaardigheidsscore in 2018. Dit blijkt uit het internationale onderzoek PISA-2022 onder 15-jarigen. En ook de leesvaardigheid en het leesplezier van tienjarigen in Nederland zijn gedaald, blijkt uit Progress in International Reading Literacy Study (PIRLS)-2021. Deze ontwikkeling is zorgelijk, want een goede leesvaardigheid is niet alleen van groot belang voor een succesvolle deelname aan de maatschappij, maar zorgt ook voor veel plezier, rust en ontspanning.

AUTEURS: LEONTINE, JILDAU EN KRISTIN

Van het schoolcurriculum heeft 85 procent met geschreven taal te maken (Vernooy, 2007). Lezen is daarmee essentieel voor een succesvolle schoolloopbaan. Lezen is ook belangrijk in het werk: 80 procent van het werk is gerelateerd aan lezen (Scholte Lubberink & Stolwijk, 2024), en dat is inclusief de praktische beroepen en bijbaantjes van jongeren. Denk maar aan de schoonmaker die moet lezen welk schoonmaakmiddel je ergens voor gebruikt, welke middelen niet bij elkaar gebruikt mogen worden en die het rooster moet kunnen lezen om te weten wanneer er iets schoongemaakt moet worden. Naast school en werk is lezen noodzakelijk op veel andere momenten in ons dagelijks leven, bijvoorbeeld tijdens het koken, om medische bijsluiters te begrijpen of voor het onderhouden van sociale contacten via WhatsApp. Bovendien zal een succesvol lezer niet alleen veel kennis en woordenschat opdoen, maar ook beter leren om zichzelf te verplaatsen in een ander. Door te lezen leer je wat iemand in een bepaalde situatie kan denken, voelen en hoe deze persoon hiermee omgaat. Lezen zorgt voor herkenning en je kunt er andere gedachten, gewoontes en culturen mee ontdekken. Maar lezen is vooral ook leuk! Het stimuleert je fantasie, vergroot je concentratievermogen en zorgt voor kennis. Dat gun je toch iedere leerling?

"Van het schoolcurriculum heeft 85 procent met geschreven taal te maken."

- Vernooy, 2007 -

PRAKTIJK - JILDAU

Kartrekker voor leesbevordering

Ons team besloot dat we een kartrekker nodig hadden om het leesniveau van onze leerlingen naar een hoger plan te tillen. Want je hebt echt iemand nodig, of dat nu de IB'er is of iemand anders binnen je team, zoals bij ons een taal-leesspecialist, die de juiste kennis heeft en die genoeg tijd krijgt om leerkrachten te ondersteunen, acties door te voeren en het leesbeleid goed neer te zetten. Dat is een voorwaarde voor succes.

Bij ons pakt onze taal- en leesspecialist Kristin die rol heel mooi op. Ik ben als IB'er dus niet uitvoerend als het gaat om leesbevordering maar meer meedenkend, ondersteunend en coördinerend. De dingen die ik met Kristin bespreek neem ik ook weer mee naar het MT, dus die lijnen zijn lekker kort, waardoor je snel beslissingen kunt nemen.

We hebben sinds vorig jaar een schoolbibliotheek, de nieuwe leesmethode is dit schooljaar geïmplementeerd en aan het eind van het schooljaar moet er een leesbeleid liggen. We zitten echt nog in de fase van doen en uitproberen. Maar leerkrachten zijn enthousiast en we zien dat kinderen het echt leuk vinden om met de nieuwe methode aan de slag te gaan. Er wordt veel meer voorgelezen en bovendien pakken kinderen vaker een boek. Als we zien dat de leesresultaten echt omhoog gaan, dan kunnen we voorzichtig van een succes spreken.

PRAKTIJK - KRISTIN

Samenwerking met IB'ers

De samenwerking met IB'ers om de leesmotivatie te bevorderen vind ik belangrijk. Zij hebben inhoudelijk meer zicht op alle groepen, zitten in de klassen om te observeren, kennen beter de resultaten. En als je die resultaten hebt, kun je samen gaan analyseren. Waardoor hebben kinderen het

gehaald of juist niet? Hoe gaan we de stof herhalen, zodat ze het wel halen? Deze input gebruik ik ook voor het leesbeleid dat we aan het einde van dit schooljaar klaar willen hebben.

Definitie van leesmotivatie

Leesmotivatie is volgens Ros en collega's (2021) 'de bereidheid om te lezen'. Ryan en Deci (2000) maken hierbij onderscheid tussen *intrinsieke* en *extrinsieke* motivatie. Bij intrinsieke motivatie is er bereidheid om te lezen omdat lezen iets oplevert. Namelijk leesplezier, ontspanning of kennis. Bij leerlingen die nog geen intrinsieke motivatie hebben, kun je dan ook het beste niet vragen wát ze willen lezen, maar waar ze meer over te weten willen komen en wat ze graag doen in hun vrije tijd. Je kunt daar dan boeken bij aanraden. Bij extrinsieke motivatie ligt de beloning buiten het lezen zelf. Denk aan een beloningssysteem, een compliment van de leerkracht of omdat er van ouders gelezen moet worden. Zelfs als leerlingen lezen omdat ze hier het belang van inzien en hun eigen leesvaardigheid willen verhogen, hebben we het nog over extrinsieke motivatie.

Vergelijk het met voetbal. Een kind dat voetbalt om de wedstrijd te winnen of omdat hij weet dat sporten belangrijk is, is extrinsiek gemotiveerd. Een kind dat voetbalt omdat hij geniet van het spel, plezier beleeft aan voetbal en bewegen fijn vindt, is intrinsiek gemotiveerd.

Ros en collega's (2021) stellen dat intrinsiek gemotiveerde leerlingen meer en meer divers lezen wat betreft tekstsoorten en genres. Dit geldt op school, maar vooral in de vrije tijd.

Intrinsiek gemotiveerde leerlingen lezen bovendien dieper en gebruiken complexere leesstrategieën. Extrinsieke redenen om te lezen hebben een kleinere of zelfs negatieve impact op het leesgedrag op school en in de vrije tijd. We kunnen dus concluderen dat het heel belangrijk is om vooral de intrinsieke leesmotivatie bij leerlingen te bevorderen. Soms is het echter nodig om met extrinsieke motivatie bij een leerling te starten om uiteindelijk bij intrinsieke motivatie uit te komen. Scholte Lubberink en Stolwijk (2024) beschrijven in de Wijzer in Leesmotivatie dat motivatie zich bevindt op een continuüm, zie tabel 1.

Amotivatie	Extrinsieke motivatie				Intrinsieke motivatie
Leerling voelt geen enkele drang om te lezen	Leerling leest omdat leerkracht anders boos wordt, of een goed cijfer wil halen	Leerling leest om ouders trots te maken of indruk te maken op vrienden	Leerling leest omdat hij het belangrijk vindt het goed te doen op school en gelooft dat lezen daaraan bijdraagt	Leerling leest een boek uit omdat het zichzelf als lezer beschouwt	Leerling leest uit plezier of interesse het ene na het andere boek
Gecontroleerde motivatie			Autonome motivatie		
Lage kwaliteit motivatie			Hoge kwaliteit		

Tabel 1. Motivatie naar het model van Ryan & Deci, 2000 (bron: Wijzer in Leesmotivatie).

AUTONOMIE COMPETENTIE EN VERBONDENHEID

Wanneer een leerling geen enkele behoefte voelt om te lezen, is er sprake van amotivatie. Dit staat tegenover intrinsieke motivatie. Hier tussen bestaan verschillende vormen van extrinsieke motivatie waarbij de drijfveer het verschil maakt. Zo is dat bij gecontroleerde motivatie externe druk en bij autonome motivatie aansporing vanuit de leerling zelf. Het is dus belangrijk om de leerling zo goed mogelijk te begeleiden richting autonome motivatie en uiteindelijk het liefst intrinsieke motivatie. Wees je er bewust van dat er ook inspanning nodig is om te zorgen dat je leerlingen vervolgens intrinsiek gemotiveerd blijven. Op deze manier zal de leerling veel lezen en dus leesvaardiger worden.

Autonomie, competentie en verbondenheid

Ryan en Deci (2000) spreken van drie psychologische basisbehoeften die voorwaardelijk zijn voor de ontwikkeling van intrinsieke leesmotivatie.

Namelijk autonomie, competentie en verbondenheid. Deze kun je stimuleren bij alle activiteiten die je op het gebied van lezen inzet.

Bij **autonomie** gaat het erom dat een leerling keuzes mag maken in wat hij wil lezen. Dit moet je natuurlijk wel begeleiden en bij zwakke lezers niet onbegrensd laten. Je kunt bijvoorbeeld een voorselectie maken van vijf boeken en daar de leerling uit laten kiezen. Denk bij autonomie ook aan het recht om een boek niet mooi te vinden of te stoppen met lezen. Het is interessant om hier het gesprek over aan te gaan.

Tot slot kun je bij autonomie denken aan tijd creëren om (begeleid) vrij te mogen lezen, de leerlingen mee te laten beslissen over de inrichting van de leeshoek en inspraak te geven in de verwerkingsopdrachten die ze mogen doen.

Voor het stimuleren van het gevoel van **competentie** is het belangrijk om leerlingen succeservaringen op te laten doen met lezen en deze inzichtelijk te maken. Neem bijvoorbeeld op verschillende momenten een film- of geluidsfragment op zodat de leerlingen hun vooruitgang echt zien of horen. Geef ook gerichte feedback op wat goed ging. Dus niet 'goed zo', maar 'gisteren vond je het nog moeilijk om meerlettergreppige woorden zoals "boekenkast" te lezen en vandaag lees je "tafelkleed" in één keer goed'. Een expertrol kan het gevoel van competentie ook versterken, bijvoorbeeld tutor zijn of voorlezen aan een jongere leerling.

Tot slot kunnen bij zwakke lezers speciale series zoals Makkelijk & Leuk (Uitgeverij Zwijsen) het competentiegevoel versterken. De inhoud bij de boeken uit deze serie sluit helemaal aan bij de bovenbouw (9 tot 12 jaar), maar het leesniveau ligt tussen AVI E3 en AVI E5.

Om **verbondenheid** te stimuleren is het belangrijk om te investeren in contact. Zorg dat je de interesses van je leerlingen kent en investeer tijd in contact en leesboeken die je leerlingen ook lezen. Hiernaast is het belangrijk dat leerlingen de waarde van lezen in gaan zien. Bespreek daarom met je leerlingen waarom lezen zo belangrijk is.

PRAKTIJK - KRISTIN

Andere methode meer beleving

De leesmethode waarmee onze school eerder werkte sloot niet aan bij de beleving van de leerlingen. Dan heb je net een leuke tekst gelezen en vervolgens moet je hele technische vragen beantwoorden over de kernzin. Of je moet signaalwoorden onderstrepen. Bovendien maakte de methode gebruik van arme teksten met te eenvoudige zinnen en woorden. En uit verschillende onderzoeken blijkt dat juist het voorlezen en bespreken van rijke, samenhangende teksten effectief is voor de leesvaardigheden.

We zijn daarom op zoek gegaan naar een andere methode die meer

aansloot bij de beleving van de leerlingen. Dat werd Blink Lezen. Het is een leesmethodiek voor groep 4 tot en met 8 waarin de leerlingen per schooljaar aan vijf thema's werken die zes tot acht weken duren. Bij deze methode zijn er geen losse lessen voor technisch of begrijpend lezen. Alle vormen van lezen komen aan bod door samenhangende, rijke teksten en kinderboeken rondom het thema te lezen en door hierover te schrijven en te praten.

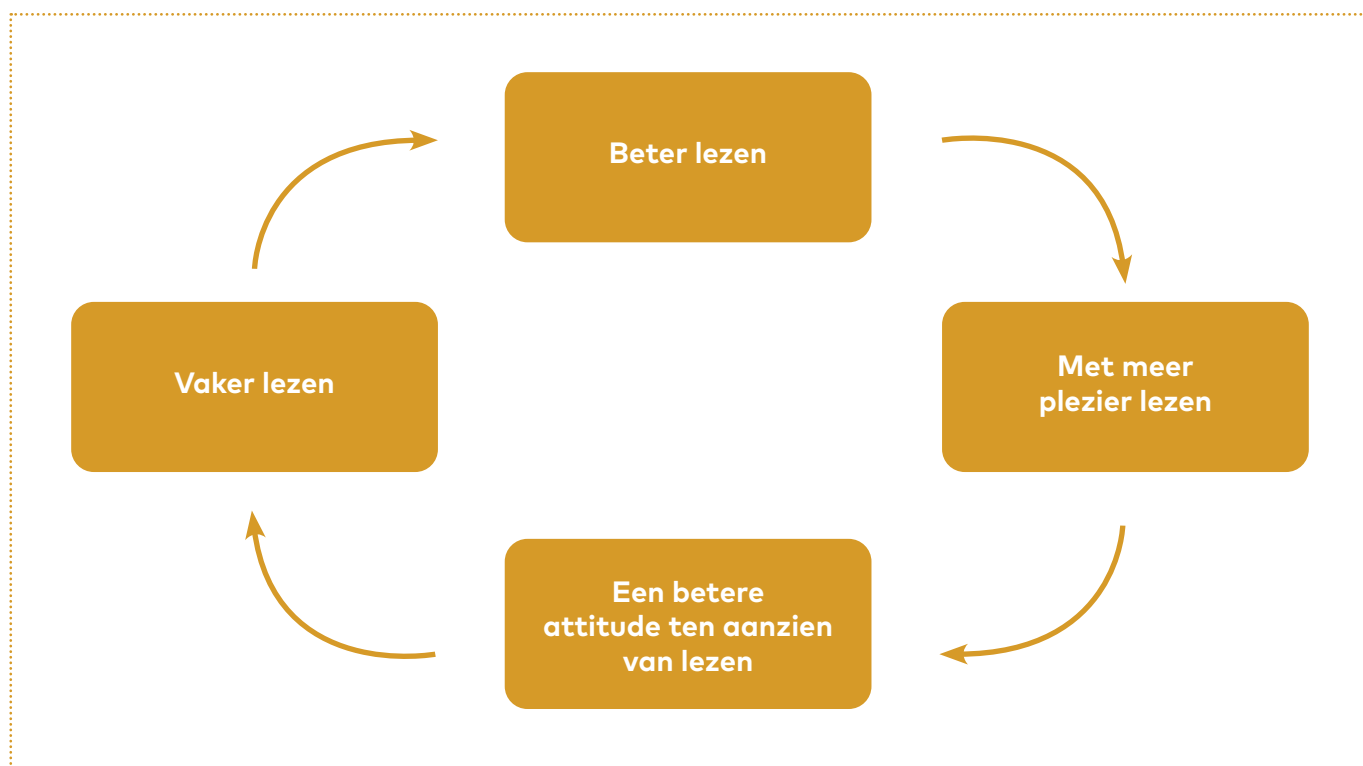

Technische leesvaardigheid

Bij leesmotivatie denk je in eerste instantie niet meteen aan de technische leesvaardigheid. Toch is aandacht hiervoor wel belangrijk om leesmotivatie te stimuleren. Als je iets beter kunt, ga je het tenslotte ook leuker vinden. Ook hierbij komt de basisbehoefte competentie dus weer terug. Vaker lezen heeft als positief gevolg beter lezen en dus ook meer plezier (Eskes, 2020, zie afbeelding 1). Leerlingen die zich minder competent voelen, zullen ook minder vaak lezen. Veel boekpromotie levert bij deze leerlingen volgens Eskes niet voldoende op. De leerlingen moeten in de eerste plaats goed leren lezen, zodat ze een positieve associatie krijgen met lezen en dus daadwerkelijk met plezier gaan lezen.

Volgens Eskes (2020) draagt leesvaardigheid bij aan een positieve attitude ten aanzien van lezen. Zij noemt dat hiermee wordt bedoeld dat leerlingen op school goed moeten leren lezen en dat dit aanzet tot vaker lezen.

**TECHNISCHE
LEESVAAR-
DIGHEID**

Afbeelding 1. Reading virtuous cycle naar Willingham, 2017 (bron: Technisch lezen in een doorlopende lijn)

PRAKTIJK - KRISTIN

Meer leesvaardigheid minder toetsen

Zodra we merken dat kinderen moeilijk kunnen meekomen, lezen en bespreken we de tekst eerst in een klein groepje. Dat staat los van de les en kinderen kunnen vragen stellen. De dag erna wordt de tekst klassikaal besproken. Zo zijn de kinderen voorbereid als ze aan de slag gaan met een tekst. Omdat het lezen nu impliciet is, moet je op een andere manier toetsen. Leerlingen hun mening laten geven over een tekst is wat anders dan technische dingen toetsen en cijfers geven. Deze nieuwe

werkwijze vraagt van leerkrachten dat ze observeren, dat ze bijhouden hoe kinderen antwoord geven op vragen en hoe enthousiast ze zijn over bibliotheekboeken. Dat hun woordenschat vooruitgaat merk je bijvoorbeeld door hun nieuwsgierigheid, in hoeverre de leerling iets kan vertellen aan een ander. In januari gaan we met het hele team om tafel zitten om te kijken hoe we de voortgang willen bijhouden. Dat moet vorm krijgen in ons leesbeleid.

Pizzamodel voor leesbevordering

Adviseur leesbevordering Walta (2022) gebruikt als metafoor voor leesbevordering het pizzamodel. Hij vergelijkt de taak van de leerkracht bij het leesonderwijs met het vakmanschap van de pizzabakker. Smaak ontwikkel je volgens hem door te proeven en dat durf je te doen als je vertrouwen hebt in de pizzabakker. De pizzabakker zorgt voor de kwaliteit van de pizza en als IB'er/KC'er ben je de eigenaar van de pizzeria én de meester-pizzabakker. Jij kunt ervoor zorgen dat de 'gasten' (leerlingen) steeds nieuwe 'pizza's' (kinderboeken) op de kaart zien staan. Je kent de gasten, weet wat ze willen eten en kan ze ook nieuwe trends aanraden. Iedere school verdient een eigen pizzeria met inspirerende, vakbekwame pizzabakkers en ... een meester-pizzabakker.

"Walta vergelijkt de taak van de leerkracht bij het leesonderwijs met het vakmanschap van de pizzabakker. Smaak ontwikkel je volgens hem door te proeven en dat durf je te doen als je vertrouwen hebt in de pizzabakker."

- Adviseur leesbevordering Walta -

Het pizzamodel voor leesbevordering

Pizzabodem: kneden, laten rusten, draaien

- voorlezen,
- vertellen,
- boekenkeuze, boekenkring,
- verwerkingsactiviteiten,
- leesbevorderingsactiviteiten of campagnes

Pizzasaus: juiste ingrediënten kiezen, vakbekwaam koken

- vaardigheden leesteknik (methode)
- vaardigheden begrijpend en studerend lezen (methode)

Vulling: smaken en voorkeuren

Afbeelding 2. Het pizzamodel voor leesbevordering (bron: Open Boek)

Een goede bodem is essentieel voor de pizza en moet worden gekneed, gedraaid en heeft rust en tijd nodig. Dit kun je doen met voorlezen, vertellen, helpen bij boekenkeuze, boekenkring, verwerkingsactiviteiten en leesbevorderingsactiviteiten. Bij de pizzasaus gaat het om de juiste ingrediënten en het vakbekwaam koken. Het zorgt voor de typerende smaak en is het bindmiddel tussen de bodem en de vulling. Hierbij gaat het om de vaardigheden van leestechiek, begrijpend en studerend lezen. Er is weleens discussie of technische leesvaardigheid nodig is voor leesmotivatie. Als dit de bodem zou zijn, zouden er inderdaad weinig pizzaliefhebbers en leesliefhebbers overblijven. Maar de saus is toch echt nodig als verbinding tussen bodem en vulling. Een goede leestechiek is noodzakelijk als bindmiddel om te kunnen lezen. Tot slot, verandering van smaak doet eten. Dus nieuwe smaken van pizza's en boeken moeten steeds maar worden geproefd. Niet enkel om te lezen of te eten, maar juist om je smaak verder te ontwikkelen.

Praten over boeken

Schrijver en leesbevorderingsexpert Chambers (2012) geeft aan dat samen praten over boeken stimulerend werkt voor de leesmotivatie. Praten over wat je hebt gelezen is wezenlijk, omdat we pas echt weten wat we denken als we het onszelf horen zeggen. Leerlingen gaan aandachtiger en kritischer lezen en leren om hun gedachten, gevoelens en ervaringen

tijdens en na het lezen onder woorden te brengen. Bovendien leren ze om beter naar elkaar te luisteren. Ze horen hoe andere leerlingen ervaren wat zij hebben gelezen en hoe zij dit onder woorden brengen. Zorg er daarom voor dat de leerkrachten in je school voldoende kennis van jeugdboeken hebben. Leerkrachten kunnen leerlingen dan niet alleen boeken aanraden maar hen ook uitdagen om iets verder te gaan dan alleen te vertellen waar het boek over ging en wie erin voorkomen. Zorg ervoor dat een gesprek over een boek de leerlingen leert om hun gedachten over en ervaring met een boek onder woorden te brengen en dat het andere leerlingen motiveert om te lezen. Voorkom dat het gesprek een overhoring wordt om kennis over een boek te toetsen. Dat mag nooit het doel zijn. Het doel moet altijd het delen van een leeservaring en leesbevordering zijn. We willen te weten komen wat het boek voor de leerling heeft betekend en we willen zorgen dat andere leerlingen het boek ook gaan lezen.

PRAKTIJK - KRISTIN

Samen lezen en praten over boeken

Tijdens ieder thema lezen we met de hele klas een boek dat aansluit bij het thema en bij de beleving van de kinderen. Voorafgaand aan een thema bedenken we welk boek we gaan lezen en welke vragen we kunnen stellen als de kinderen het boek hebben gelezen. De leesspecialist van de leesmethode denkt hier ook in mee.

Zo lezen we in de bovenbouw nu een waargebeurd verhaal over een jongen die gevlucht is vanuit Syrië. De gesprekken over deze boeken bestaan voor 90 procent uit de mening van de leerlingen. En omdat een mening niet goed of fout is, wordt de beleving gestimuleerd. Ook bij het lezen van de andere teksten draait het vooral om hun mening en ervaring. We merken dat dit ontzettend aanslaat. Kinderen geven aan dat ze helemaal niet het gevoel hebben dat ze moeten lezen.

Wij als leerkrachten lezen net als de leerlingen het gezamenlijke boek van het thema. En als de kinderen hun eigen boek aan het lezen zijn, ben ik ook aan het lezen, in plaats van bijvoorbeeld mijn e-mail te bekijken. Het is belangrijk dat leerkrachten samen met de leerlingen lezen. Daarnaast lees ik veel voor, niet tijdens de pauze, want dat is de tijd dat leerlingen gewoon lekker willen kletsen, maar tijdens de les. Apart een kwartier voorlezen, dat is zo belangrijk.

"Als een school voor een gemotiveerde leesomgeving zorgt, worden leerlingen op diverse manieren geprikkeld om te lezen én te blijven lezen."

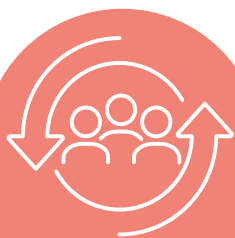
- Hebbrecht & Vansteelandt, 2023 -

Leesomgeving in de klas en op school

Als een school voor een gemotiveerde leesomgeving zorgt, worden leerlingen op diverse manieren geprikkeld om te lezen én te blijven lezen (Hebbrecht & Vansteelandt, 2023). Zorg voor aantrekkelijke, toegankelijke en comfortabele plekken waar leerlingen samen kunnen lezen. Hierbij stimuleer je de psychologische basisbehoefte verbondenheid. Ook het samen creëren van de leeshoek kan de verbondenheid stimuleren. Door fysiek ruimte te geven aan de leesplek stimuleer je de waarde van lezen en door te streven naar een fijne, gezellige plek, straal je uit dat lezen leuk is. Je kunt leerkrachten adviseren om ook ruimte vrij te maken in de klas voor een leesbevorderingsmuur. Hier kunnen dan de verwerkingsvormen komen te hangen. Zo kan een klas een eigen muur maken met boekpromotie zoals een affiche, nieuwe boekomslag of een strip over een boek. Natuurlijk zijn goede boeken en verschillende rijke teksten onmisbaar bij het bevorderen van leesmotivatie. Zorg er daarom voor dat deze voldoende in de school aanwezig zijn, dat ze zichtbaar en toegankelijk zijn.

Voorlezen

Het is belangrijk dat leerkrachten veel voorlezen en zo leerlingen kennis laten maken met diverse boeken en enthousiast weten te maken. Het klinkt zo vanzelfsprekend, maar lees iedere dag voor! 'Lezers maken lezers' zegt Chambers (2012) niet voor niets. Wissel hierbij af in genres. Van poëzie en voorleesbundels tot weetjesboeken en moppenboeken. Laat leerlingen proeven aan de verschillende smaken in boekgenres door ze mee te nemen in de boeken die worden voorgelezen en aangeraden. Vergeet hierbij zeker niet het genre poëzie. Walta (2014) stelt dat poëzie een vitaminepil kan zijn in het taal- en leesonderwijs. Gedichten zijn vaak compact, roepen veel gedachten op en brengen leerlingen op een speelse manier in aanraking met de rijkdom van taal. Walta stelt dat gedichten zowel herkenbaar als verrassend kunnen zijn voor kinderen. Ze geven inzicht in tekst en taal, voeden de leesbeleving en versterken de leesteknik. Gedichten voorlezen kost niet veel tijd en is tegelijk wel enorm waardevol.

PRAKTIJK - KRISTIN Leesgesprekken voeren

Naast het boek dat we tijdens ieder thema gezamenlijk lezen, kunnen leerlingen zelf een boek uitkiezen in onze schoolbibliotheek. Het komt nog wel eens voor dat een leerling een boek heeft geleend en het niet uitleest omdat het geen leuk boek was. Daarom willen we meer leesgesprekken voeren met de kinderen. Tijdens dit soort gesprekken neem je samen het boek door, vraag je wat er niet leuk aan was en probeer je te ontdekken waar de interesses

liggen. Dit wordt nu nog gedaan door iemand van de Bibliotheek Utrecht. Uiteindelijk is de bedoeling dat wij dat als leerkrachten zelf gaan doen. Ook willen we de biebouders die helpen bij het lenen en terugbrengen van boeken meer handvatten geven om het gesprek aan te kunnen gaan met kinderen, bijvoorbeeld door te zorgen dat de ouders nog meer kennis hebben over de boeken in de collectie.

Leesbevorderend gedrag in de omgeving

Als school kun je niet zonder anderen zorgen voor leesmotivatie. Als we kinderen op willen laten groeien tot lezers, hebben we daarvoor leespartners binnen en buiten de school nodig. Uit onderzoek blijkt volgens Stichting Lezen (2021) dat ouders, leerkrachten en vrienden die leesbevorderend gedrag vertonen, een gunstig effect hebben op de leesmotivatie. Onder leesbevorderend gedrag verstaan zij praten over boeken, het aanraden van boeken, zelf boeken lezen en het goedkeuren van boeken. Het is aan te raden om ouders te informeren, motiveren en inspireren over hoe zij leesbevorderend gedrag kunnen vertonen. Ouders krijgen regelmatig vanuit school te horen dat zij thuis aandacht moeten besteden aan lezen en leesmotivatie. Vaak willen ouders wel, maar hebben ze geen idee hoe ze dit voor elkaar kunnen krijgen. Vernooy (2006, 2009) beschrijft in verschillende publicaties dat ouders veel invloed hebben op de leesresultaten en de leesattitude van hun kind en dat het daarom belangrijk is om ouders al vroeg actief bij de leesontwikkeling van hun kind te betrekken.

Al vroeg beginnen met voorlezen legt een goede basis voor een opwaartse leesspiraal (Ros et al., 2021). Ros en collega's halen onderzoek aan van Mol en Bus (2011) waaruit blijkt dat als kinderen opgroeien in een rijk leesmilieu, ze het lezen sneller onder de knie krijgen en hierdoor vaker lezen in hun vrije tijd waardoor hun lees- en taalniveau groeit.

Omgekeerd kan er ook een negatieve leesspiraal ontstaan bij kinderen die zonder rijke taalbagage de school binnenkomen. Zij hebben meer kans om leesachterstanden op te lopen. Het is dus belangrijk om vanuit school te stimuleren dat voorlezen en zelf lezen in de vrije tijd een dagelijkse routine wordt. Ros en collega's (2021) stellen dat ook hier leesplezier weer het sleutelwoord is om een positieve leesspiraal te bevorderen.

"It takes a village to raise a child, it takes a village to raise a reader."

- Hebbrecht & Vansteelandt, 2023 -

PRAKTIJK - KRISTIN

De kracht van mini-leeslessen

Mini-leeslessen zijn een goede manier om kinderen te helpen met lezen en het leesplezier te vergroten. Dit zijn korte lessen van ongeveer een kwartier waarbij de kinderen gerichte vragen krijgen over een boek dat hen nieuwsgierig maakt. Het zijn dus geen toetsvragen. Ik maak mini-leeslessen die collega's als voorbeeld kunnen gebruiken. Dat betekent dat ik een boek uitzoek en gerichte vragen

bedenk die gesteld kunnen worden bij het boek en welke lessen je erbij kunt geven. Denk aan vragen als: Hoe zou het verhaal kunnen aflopen? Wat zou jij doen in zo'n situatie? Of: schrijf hier een tekst bij. Zo'n mini-leesles kun je ook voor prentenboeken maken en zelfs in de bovenbouw kun je prentenboeken gebruiken.

TIP

Wil je als school ook starten met een schoolbibliotheek?

Neem dan informatie op met de lokale bibliotheek.

Om een positieve leesspiraal te bevorderen, kun je starten met laagdrempelige activiteiten. **Zorg dat de school leesplezier uitstraalt** door boeken zichtbaar te maken in de klas en school. Leg eens wat boeken neer tijdens de ouderavonden waarbij ouders zitten te wachten in de gang. Nodig ouders in de klas uit voor voorleesmomenten die je organiseert en denk hierbij ook aan voorlezen in de eigen thuistaal. Praat met ouders over meertaligheid en geef ze hier tips over.

Informeer daarnaast ouders over het de leesontwikkeling en hoe ze hierbij aan kunnen sluiten. Geef tips voor het helpen bij het uitkiezen van een boek en attendeer ouders ook op geschikte boeken en over het gratis lidmaatschap van de bibliotheek. Je kunt laagdrempelig met tips in de nieuwsbrief of op social media beginnen. Een ouderavond rondom leesbevordering en praktische tips over (voor)lezen kunnen ouders nog een stap verder helpen.

Leesplezier bevorderen doe je ook in de school zelf, en niet alleen als IB'er/KC'er. **Om leesbeleid te realiseren is het essentieel dat het hele team er zich bij betrokken en verantwoordelijk voor voelt.** Neem het team mee in het proces om het leesbeleid vorm te geven en zorg met praktische ideeën ervoor dat ze gemotiveerd zijn om het in de praktijk in te zetten. Daarnaast is samenwerking met de bibliotheek waardevol om leesplezier te stimuleren. Zij kunnen adviseren over een goed leesklimaat, leesbevorderende activiteiten en een actueel en inspirerend boekenaanbod.

Tot slot

Als school heb je de taak om te zorgen dat leerlingen goed leren lezen en om intrinsieke motivatie voor het lezen te bevorderen. Zodat iedere leerling een gemotiveerde zelfstandige lezer kan worden die succesvol het onderwijs kan doorlopen, zich zelfstandig kan redden in de maatschappij en gaat lezen voor plezier!

AAN DE SLAG

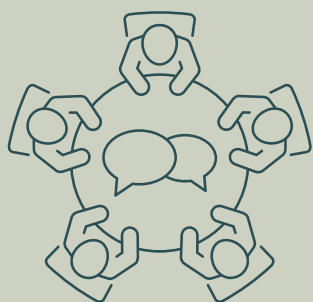
TIPS VAN KRISTIN

Relatie met leerkrachten

Ik zet erg in op de relatie met de leerkrachten, vraag regelmatig hoe het gaat, wat ze ervan vinden, waar ze tegenaan lopen en waarin ik kan ondersteunen. Ik ga hierbij graag uit van het Knoster-model voor succesvolle veranderingen. Dit model benadrukt bijvoorbeeld dat er weerstand ontstaat als het belang niet helder is. Om het belang van leesmotivatie aan te geven, kom ik altijd met feiten en deel ik mijn bronnen.

Subsidie voor bibliotheek op school

Als je aan de slag wilt met leesmotivatie op school, heb je een goede collectie boeken nodig en wij hadden gewoon heel weinig boeken. Onze directeur wist echter dat je via de gemeente een subsidie kon aanvragen voor een schoolbibliotheek en heeft dat toen geregeld. De schoolbibliotheek is vorig jaar opengegaan, in samenwerking met leesconsulenten vanuit de gemeente die hielpen bij het kiezen van de collectie. Onze schoolbibliotheek werkt net zoals een gewone bieb. Kinderen kunnen de boeken lenen en de boeken worden ook gescand. We werken met biebouders die helpen bij het uitzoeken, lenen en de teruggave van boeken. De boekencollectie is onderverdeeld in leesboeken en informatieve boeken en in categorieën zoals spannende boeken en sprookjes. Net als in de reguliere bieb, hebben de boeken iconen op de rug, zodat je kunt zien om wat voor boek het gaat. De schoolbieb is iedere dag open en alle groepen komen een keer per dag aan de beurt. Ook is er een keer in de week extra tijd waarop kinderen nog een keer kunnen komen als ze willen. We zien dat kinderen graag komen om boeken te lenen, dus het werkt zeker.

Ouders betrekken

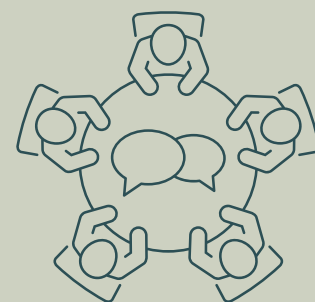
Het is mooi als er vanuit huis stimulans is om te lezen, als ouders hun weg naar de bibliotheek weten te vinden of op vaste momenten voorlezen. We merken dat ouders niet altijd bij machte zijn om dat voor elkaar te krijgen, dus daar ligt nog wel een kans om hen hierin te ondersteunen. Voor nu ligt bij ons de focus vooral op leesmotivatie vanuit school. We hebben biebouders, maar in de toekomst willen we wel kijken hoe we ouders nog meer bij het lezen kunnen betrekken. Denk aan ouderavonden of aan boeken vanuit school mee naar huis nemen. Wij hebben sinds kort ook een brugfunctionaris in dienst die de relatie met ouders onderhoudt. Misschien dat zij hier op termijn ook nog iets in kan betekenen.

Draagvlak creëren

Leesbevordering en de nieuwe leesmethode vragen om een verandering in denkwijze. Daarom is het ook belangrijk dat leerkrachten genoeg kennis krijgen van lezen en leesonderwijs. Kristin speelt bij ons een belangrijke rol om leerkrachten mee te nemen in: hoe leer je nu lezen, wat kan er wel, wat kan er niet. Zo creëer je ook draagvlak in het team.

In het begin gaven leerkrachten aan dat de nieuwe leesmethode hun behoorlijk wat tijd kostte, niet alleen het voorbereiden maar ook het geven van de lessen. Maar daar heeft Kristin ze goed in begeleid, bijvoorbeeld door vaste momenten te prikken waarop ze haar konden benaderen voor ondersteuning. In februari hebben we weer een groepsbespreking gepland staan en later in het jaar nog een keer. Daarin nemen we Bink ook mee, om van de leerkrachten te horen hoe het gaat. Wanneer ik leesbevordering aankaart in de groepsbespreking, is dat vooral in relatie tot de leesresultaten van leerlingen. De signalen die ik oppik vanuit een groepsbespreking, leg ik weer bij Kristin neer.

"Leesbevordering en de nieuwe leesmethode vragen om een verandering in denkwijze."

MEER LEZEN

- Chambers, A. (2012). Leespraat. De leesomgeving & Vertel eens | Leidschendam: NBD Biblion.
- Eskes, M. (2020). Technisch lezen in een doorlopende lijn. Een praktisch handboek voor de basisschool | Huizen: Pica.
- Hebbrecht, J. & Vansteelandt, I. (2023). Van leerlingen lezers maken. Handboek voor krachtig leesonderwijs | Tielt (België): Uitgeverij Lannoo.
- Meelissen, M. R. M., Maassen, N. A. M., Gubbels, J., van Langen, A. M. L., Valk, J., Dood, C., Derks, I., In 't Zandt, M., & Wolbers, M. (2023). Resultaten PISA-2022 in vogelvlucht | Universiteit Twente – 2023.
- Ros, B., Van Gelderen, A., De Glopper, K., & Van Steensel, R. (2021). Leer ze lezen. Praktische inzichten uit onderzoek voor leraren basisonderwijs | Meppel: Ten Brink Uitgevers/Didactief Onderzoek.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Intrinsic and extrinsic motivations: Classic definitions and new directions | Contemporary Educational Psychology, 25, 54-67.
- Scholte Lubberink, N. & Stolwijk, F. (2024). Wijzer in Leesmotivatie | Maarssen: Uitgeverij ZIEN in de Klas. Te bestellen via zienindeklas.nl/producten.
- Stichting Lezen (2021). Leesmotivatie onder de loep. Inzichten uit wetenschappelijk onderzoek | Amsterdam: Stichting Lezen.
- Stichting Lezen (2019). Kwestie van lezen deel 17. Leesmotivatie in het onderwijs. Achtergronden en praktische tips voor leerkrachten en docenten.
- Vernooy, K. (2006). Effectief omgaan met risicolezers | Amersfoort: CPS.
- Vernooy, K. (2007). Paper Effectief leesonderwijs nader bekeken. Taalbeleid Onderwijsachterstanden | Projectbureau Kwaliteit.
- Vernooy, K. (2009). Lezen stopt nooit! Van een stagnerende naar een doorgaande leesontwikkeling voor risicolezers | Hengelo: Hogeschool Edith Stein.
- Walta, J. (7e druk, herziene versie, 2022). Open boek. Handboek leesbevordering | Eindhoven: Boekenberg Uitgeverij.
- www.lezen.nl/nieuws/resultaten-pirls-2021-daling-leesvaardigheid-nu-ook-zichtbaar-in-het-basisonderwijs | Opgehaald op 04-12-2024

HÉT OPLEIDINGSINSTITUUT VOOR INTERN BEGELEIDERS EN KWALITEITSCOÖRDINATOREN

Investeer in jezelf en jouw impact op de school!

Wil jij je als intern begeleider of kwaliteitscoördinator verder ontwikkelen? Of je nu net begint of al ervaren bent, bij de Instondo Academy vind je een breed en divers aanbod aan opleidingen en trainingen die aansluiten bij jouw leerbehoeften.

- Praktijkgerichte opleidingen
- Ervaren trainers uit het onderwijsveld
- Direct toepasbare inzichten

Samen sterk voor de onderbouw

Realiseer een vloeiende leerlijn

- Start 18 maart 2025
- 2 dagen
- Utrecht
- 795,-
- Drs. Kobi Wanningen

Verdiepende opleiding IB als KC

Verdiep je kennis op de domeinen van de kwaliteitscoördinator!

- Start 24 maart 2025
- 4 dagen
- Utrecht
- 2.195,-
- Drs. Vivian van Alem & Mieke Michiels

Verkorte opleiding tot IB'er

Maak een succesvolle start als intern begeleider!

- Start 27 mei 2025
- 3 dagen
- Utrecht
- 1.395,-
- Jorinde Jelles

Bekijk het totale aanbod voor 2025 op

WWW.INSTONDO.NL/OPLEIDINGEN

De praktische boekenserie voor onderwijsprofessionals

Met inmiddels 50 uitgaves kunnen we dit met recht de meest succesvolle boekenreeks voor intern begeleiders in het onderwijs noemen. Elke TIBtool is gegarandeerd:

PRAKTISCH

elk hoofdstuk bevat een tool, aanrader, checklist of tabel

HANDZAAM

geen dikke pil, maar gemakkelijk te vertalen naar jouw praktijk

ACTUEEL

weet wat er speelt & houd je kennis up to date

#50

**TIJDELIJK
50%
KORTING**

TIBTOOLABONNEMENT (4 uitgaves per jaar)

TIBtools zijn handzame, praktische en actuele instrumenten voor de onderwijsprofessional. Ter ere van de 50ste uitgave in de TIBtoolreeks hebben we een mooie, tijdelijke aanbieding: een jaarabonnement voor 50%!

PROFITEER NU & GA DIRECT NAAR WWW.TIBTOOLS.NL/50